

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

De vrouw is de heerlijkheid van de man (1 cor. 11:7)

Verkeerd initiatief

„Tegen haar aard, en tegen de haar toegewezen rechtspositie in, had de vrouw tegenover den man initiatief genomen; ze had niet bedacht, en ook niet vóór alles erkend, dat de vrouw, wel verre van in-zich-zelf glorieus te zijn, de glorie van den man, en de man glorie van God te wezen heeft; ze had niet den man als háár „hoofd”, en niet Gód als het „Hoofd” van den man erkend of doen erkennen.”

In een diepgaand betoog n.a.v. Gen. 3:15 schreef K. Schilder de bovenstaande zin (Heid. Cat. II, 291 v.). Duidelijk is, ook uit het vervolg, dat hij denkt aan 1 Cor. 11: „het hoofd der vrouw is de man”, (vs. 3) en „de vrouw is de heerlijkheid van de man” (vs. 7).

Verrassend is in dit verband het woord „initiatief”. Het is afgeleid van het latijnse initium = begin, en wordt door Van Dale o.m. weergegeven met „het doen van de eerste stap” en „zelf beginnen zonder af te wachten wat anderen gaan doen.”

Is het „de” vrouw dan verboden initiatief te nemen? Gaat dat „tegen haar aard en tegen de haar toegewezen rechtspositie” in? Een bevestigend antwoord leidt tot onmogelijkheden. Maar Schilder is uiterst voorzichtig in zijn woordkeus: de vrouw had initiatief genomen „tegenover den man”. M.a.w. zij verbrak dát wat zo kenmerkend is voor 'het hoofd' en 'de volgenden': de éénheid. Zij pleegde geen overleg, hield geen ruggespraak, verwees niet. Zij negeerde, inderdaad, haar rechtspositie als 'hulp' (pendant, tegenhanger) en was niet trouw aan Gods opdracht samen met Adam de hof te bewaren. Zij miskende de orde die God vanaf den beginne had ingesteld. Net zo goed als Adam dat daarna deed tegenover zijn Hoofd. Intussen brengt Adams positie als 'hoofd der vrouw' met zich mee, dat Paulus kan schrijven: gelijk door één mens (Adam) de zonde

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

de wereld is binnengekomen... (Rom. 5:12-21; vgl. 1 Cor. 15:21, 22).

Geen rolverwisseling

Over die door God ingestelde orde en de miskenning daarvan gaat het in 1 Cor. 11: er mag geen plaats-, geen rolverwisseling optreden. Iedere man, schrijft Paulus, die profeteert met gedekten hoofde, doe zijn hoofd schande aan. Een 'bedekking' betekent: een afschermen, een niet laten zien. Leg daar Ex. 34:29-35 (vgl. 2 Cor. 3:7 v.v.) maar eens naast. Wanneer Mozes van de berg Sinaï afkwam, moest hij zijn gelaat bedekken, want de glorie van God straalde van hem af. Hij weerspiegelde Gods oneindige heerlijkheid. De Israëlieten durfden hem niet eens te naderen. Daarom deed Mozes een doek voor zijn gelaat, een bedekking, tenminste zolang hij bij de mensen was en zolang die glorie was te zien. Maar hij deed die bedekking gelijk weer af wanneer hij met Gód ging spreken. Het paste hem niet, het was beneden zijn waardigheid met bedekt gelaat voor God te verschijnen (vgl. Num. 12:6-8). In de wereld van Paulus en de Corinthiërs was het kennelijk

niet „mannelijk” een sluier, een bedekking te dragen. Daarom kan Paulus schrijven: „want een man moet het hoofd niet dekken (omhullen, verbergen): hij is het beeld en de heerlijkheid Gods. Door geen 'verhulling' te dragen geeft hij er blijk van, zijn plaats te kennen in de door God aangegeven orde.

Omgekeerd: door wel een hoofddoek, sluier te dragen, zou hij (naar het gebruik van die tijd) tonen te willen zijn als de vrouw. Vertaald naar onze tijd: alsof hij in een jurk zou willen verschijnen.

Met onbedekten hoofde?

Net zo vreemd als dat op ons zou overkomen, even vreemd, zegt Paulus, was het in zijn tijd dat een man met een hoofddoek om zou bidden of profeteren.

Maar bij de vrouw ligt het nu net andersom. „Dat vrouwelijke gemeenteleden, daartoe door de Geest bewogen, in de gemeentelijke samenkomsten deelnamen aan de gebeden en de profetie, is blijkbaar geen onderwerp van discussie”. Maar het eigene, het vrouw-zijn, moet herkenbaar zijn en door haar geaccepteerd worden. Optreden zonder sluier of hoofddoek zou in die tijd betekend hebben: als de man willen zijn. Maar „juist omdat haar oorspronkelijke plaats niet die van een hoofd is, zal zij ten teken daarvan haar hoofd bedekt houden. Het ontblote hoofd berooft haar van iets, wat zij juist bewaren moet: haar vrouw-zijn. Zij gaat dan staan op een plaats, waar God haar in de goedheid van zijn heilsplan niet wil laten komen; de plaats waar haar vrouw-zijn niet meer tot zijn recht komt.”

Gods genade heft de natuur niet op en doet Gods goede schepping niet teniet. Het „in Christus is noch man noch vrouw” vaagt het eigene van vrouw en man niet

Inhoud

- 153 Ds E. R. Postma,
De vrouw is de heerlijkheid van de man
- 154 Mr J. Meulink,
De almacht van God
- 154 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 156 D. W. L. Milo,
Krugerrand
- 157 Drs P. J. van Kampen,
De weg naar Chalcedon
- 158 Liturgische Werkgroep,
Het Liedboek

weg, noch hun eigen oorspronkelijke positie.

Complement: een complement!

Het joodse ochtendgebed: „ik dank U, dat ik niet ben geschapen als een heiden, een slaaf, een vrouw”, heeft denkkelijk alles te maken met de beperkingen, die de thora oplegde i.v.m. de eredienst in de tempel etc. *Die beperkingen* zijn verleden tijd, niet het eigene en de eigen plaats van man en vrouw in Gods schepping. Er is een tijd geweest, dat Adam „alleen op de wereld” was. Middellijkerwijs bracht God hem tot het besef van „hulpbehoefendheid” (Gen. 2:18-20). Daarna schiep God Eva „als hulpe tegen hem over”, als zijn tegenhanger en complement. Hulpe – geen hulpje en ook geen hulpeloos wezen. Samen met haar kon hij de opdracht „bouwen en bewaren” vervullen. Zij was de *nodige* hulp – en niet alléén m.b.t. de voortplanting. De vrouw valt niet onder de BTW, ze is geen toegevoegde waarde aan de man: ze is eigenwaardig en volwaardig. En „zij is bestemd het leven te leven, dat de man als haar hoofd voor haar oplegt (niet: *oplegt*, P.), waarin hij haar voorgaat en dat hij haar voorleeft (men zou ook kunnen zeggen: dat hij voor haar leeft).”

De almacht van God

In de belijdenis, dat God almachtig is, spreken wij uit te geloven, dat God ook de aarde onderhoudt en regeert.. Deze belijdenis past niet in het moderne wereldbeeld. Vroeger meende men, dat hemel en hel invloed konden uitoefenen op onze wereldgeschiedenis. Wij, mensen van de 20e eeuw weten wel beter. Het hele wereldgebeuren, zo leren ons sommige filosofen, ligt ook wat de toekomst betreft vast. Misschien hebben we wel de indruk, dat er nog een beetje elasticiteit in zit, maar dat ligt aan de beperktheid van onze blik. Het ene feit vloeit, zo meent men, onherroepelijk uit het andere voort.

Wij hebben de indruk, dat b.v. de toekomstige verhouding van de grootmachten van deze tijd, Amerika, Rusland en China nog deze of gene kant uitgaan.

Het kan nog vriezen of dooien. Dit is echter, zo stelt men, gezichtsbedrog. Als je heel intelligent zou zijn, zou je het toekomstig gebeuren precies kunnen voorspellen. Het leven lijkt als het ware op een film, die vertoond wordt. Deze film houdt de toeschouwers wel in spanning, maar in werkelijkheid staat al vast wat later volgt. Het is immers al op het celluloid vastgelegd. Mensen, die dit geloven raadplegen dan ook vol vertrouwen hun horoscoop waarin beschreven staat wat voor hen is weggelegd. Het leven, zo denken deze mensen, voltrekt zich volgens eeuwige wetten, die door de sterren worden bepaald.

Wanneer deze beschouwing juist zou zijn, dan is er van een ingrijpen van God natuurlijk geen sprake. Dan kunnen we maar beter gelaten afwachten wat over ons komt. Dan is het verstandiger ons gebed maar te staken. Dan kan er geen sprake zijn van een almachtige God.

Gelukkig mogen wij weten en geloven, dat onze God en Vader hemel en aarde bestuurt en onderhoudt en dat niets buiten Hem omgaat en niets tegen zijn wil geschiedt. Wij mogen bidden in het geloof, dat de toekomst nog open ligt. God heeft de wereld niet aan zichzelf overgelaten. Hij is en blijft de dirigent, die alles bestuurt en overal de hand in heeft. Goddank, we mogen op Hem rekenen en tot Hem bidden. Die leiding van God betreft ook de gewone, alledaagse dingen van het leven. Daarom mogen wij ook tot Hem gaan met onze kleine zorgen en beslommeringen.

De Bijbel is vol van de almacht van God. Al in het begin van Genesis maakt God zich bekend als de almachtige. Daarvan spreekt heel de Bijbel. Aan het slot van de Bijbel lezen we ook weer dat God van zichzelf

kortweg niets dat Zijn vermogen te boven gaat. Geen macht ter wereld kan de zijne beperken. Hij is de Koning der eeuwen, de zalige en enige heerser.

Hoewel de Schrift dus duidelijk over de almacht van God spreekt hebben veel mensen, ook christenen, het er moeilijk mee. De twijfel over de almacht van God wordt zelfs steeds groter. Men ziet geen kans om Gods almacht te rijmen met Gods liefde. Als God echt een God van liefde is en Hij ook alles kan, dan is het toch niet mogelijk dat het op deze wereld zo'n troep is?

Je kunt wel zeggen, dat de Bijbel spreekt over Gods almacht. maar daarmee ben je niet uit de problemen. Het bestaat eenvoudig niet, dat een almachtige en liefdevolle God zou toelaten, dat het op deze aardbodem zo'n treurige bende is.

Een tijdje geleden wees ik op het boek van rabbi Kushner, die ook zat met het probleem van een almachtige God, die toelaat, dat deze aarde een jammerdal is. Zijn conclusie was, dat God dus niet almachtig is.

Ds P. H. Suurmond gaat in zijn boek „God is machtig – maar hoe?” een zelfde richting uit. Als jongen, zo schrijft Suurmond, liep hij al vast met de vraag hoe

God de mensen zou kunnen voorbestemmen voor de hel en hoe Hij ziekte, oorlog, honger en dood gewild heeft. Als dat waar is, moet God wel een monster zijn, zo is zijn conclusie.

Maar dat is niet mogelijk. God is geen monster. Hij is immers uit de hemel neergedaald om aan een kruis deze verschrikkelijke wereld vast te houden.

God is enkel liefde. Ook Suurmond zet dus een vraagteken achter Gods almacht. Wij projecteren, zo meent hij, menselijke eigenschappen op God.

Zo op deze manier: vaders kunnen een hoop, burgemeesters en koningen kunnen nog meer, maar God kan echt alles.

Deze gedachtenspinsels verdwijnen echter, als je gaat zien dat God Jezus is en als je vanuit Gods liefde over zijn eigenschappen gaat nadenken.

Juist omdat er in deze wereld van God onnoemelijk veel dingen gebeuren, die God nooit gewild heeft, moet Hij telkens weer nieuwe antwoorden zoeken in de onveranderlijke, onuitputtelijke vindingrijkheid van zijn liefde. Tenslotte nog een derde theoloog die achter Gods almacht een vraagteken zet: dr Okke Jager in „De dood in zijn ware gedaante.” Jager merkt op, dat na de oorlog

DOOR J. MEULINK ENSCHEDÉ

spreekt als de God die is en die was en die komt, de Almachtige. Telkens weer ook wordt er in de Schrift op gewezen, dat Gods almacht zichtbaar is in de werken, die Hij doet. Hij is de Schepper en Onderhouder. Hij doodt en doet herleven. Hij maakt rijk en arm. Hij vernedert en verhoogt. Hij wekt Christus op uit de doden. Hij vernieuwt het hart van een zondaar. Er is

Preek

Vorige week heb ik in deze rubriek iets voorgelezen uit de Acta van de Nationale Synode te Dordrecht, gehouden in 1578.

We gaan nu nog tien jaar verder terug in de historie en wel naar het Convent, te Wezel gehouden, op 3 november 1568. Het was geen officiële kerkelijke vergadering van de Nederlandse Gereformeerde Kerken. maar toch wel een samenkomst van kopstukken uit die kerken, die graag iets doen wilden om het kerkelijk leven in de Nederlanden in geordende banen te leiden. In een boek van F. L. Rutgers (Acta van de Nederlandsche Synoden der zestiende eeuw) zijn de „Wezelse Artikelen” te vinden. Tussen haakjes: wat verstond men in die „Bloetijd van het Calvinisme” de kunst om snel zaken te doen. De Nationale Synode van Den Haag duurde een maand, de andere synodes hoogstens een week of twee, drie en denk maar niet dat er niets op het agendum stond. In Wezel bijvoorbeeld is op die derde november gesproken over huwelijk, tucht, kerkelijke vergaderingen en ambten, zelfs al over de vrouw in het ambt van diaken. Maar het gaat me nu om de preek.

De broeders in Wezel, Datheen

Pastorale notities

DOOR A. H. ALGRA MAASSLUIS

was daar en Marnix ook, vonden dat men geen voorschriften maken moest over de manier van preken. Er diende vrijheid te blijven, maar elke predikant zal, naar de gaven des Geestes die hij ontvangen heeft, trachten de Schrift zo duidelijk mogelijk uit te leggen. Dit is het positieve, dat Wezel vooropstelt, en het is, dunkt me, een omwenteling vergeleken met de praktijk van de preken in de Roomse kerk; ten eerste wat die vrijheid aangaat, doch met name ook wat betreft de stelling dat de exegese van de bijbel het voornaamste doel van de prediking is. Vervolgens waarschuwt Wezel ervoor, dat de predikant alle hoogdravendheid zal vermijden, „waarin zeer velen vallen”, hij zal niet trachten zichzelf te bevredigen met onnutte speculaties, hij zal de preek niet vullen met citaten van heidenen en fabu-

leuze en heilloze getuigenissen, hij zal niet moeilijk doen met woorden en spreuken, kortom, hij zal mijden al datgene wat meer lijkt op een show dan op de opbouw der gemeente. Mochten de gymnasiasten onder onze lezertjes nu opmerken dat men in 1568 toch zeker nog niet sprak van een „show”, dan wil ik hun graag meedelen, dat er in het latijn staat: ad inanem ostentationem potius quam ad aedificationem comparata” en ik heb die „ijdele vertoning”, of die „tentoonspreiding van ledigheid” met „show” vertaald. Het is een vrije vertaling en als ik de mensen van de t.v.-shows hiermee kwets, dan doet me dat deugd. Verder zegt Wezel dat men zich met de preek in alles richten zal op de twee belangrijkste hoofdstukken van het Evangelie, namelijk het geloof en de bekering, maar dat de predikers de hoorders niet belasten moeten met lange preken: een uur is wel het maximum.

Ik heb eens iemand horen zeggen: „wij kunnen, als predikanten, nooit opboksen tegen de vlotte jongens van de show-business”. Wezel leert ons, dat we dit zelfs niet moeten proberen. De soliede en sobere preek zal toch nog heel wat doen en zelfs minder gauw vergeten zijn dan een „wervelende show”.

Koning Christus

Bij 1 Timotheüs 3 : 16

1. Wij roepen Koning Christus aan, van God, de Vader, uitgegaan: in menselijk vlees en menselijk bloed heeft ons Gods eigen Zoon ontmoet.
2. De Geest van God, die op Hem is, rechtvaardigt zijn getuigenis: die machtig was in woord en werk, Hij bleek het dodenrijk te sterk!
3. Die bij de knechten werd gesteld, beneden engelen werd gesteld, is hun verschenen als hun Heer, ontvangt van engelen lof en eer.
4. In heel de wereld is gehoord dit blijde evangeliewoord, en waar de tijding werd geloofd, is Hij erkend als Heer en Hoofd.
5. De Vader zelf sprak tot zijn Zoon: „Zit aan mijn zijde op mijn troon, tot zich uw laatste vijand buigt en aller tong U eer betuigt.”
6. Wij roepen Koning Christus aan, die, van de Vader uitgegaan en tot de Vader weergekeerd, in heel zijn schepping wordt geëerd.

JOOP KLEIN

Melodie: psalm 134

Uit: „Een lied voor de Bruidgom”, Buijten en Schipperheijn, Amsterdam. (Juist verschenen.)

in het godsbeeld een verschuiving gekomen is. Eerst was God de almachtige, die alles bepaalt. Daarna, na Auschwitz, is God de lijdende, de machteloze, die overschreeuwd wordt door de dood. God zal wel almachtig worden, aldus Jager, maar Hij is het nog niet. Hij is nog gewikkeld in een gevecht met allerlei tegenmachten, waarvan de dood de meest vijandige is. God heeft de dood niet gewild. Hij is een God van levenden.

Nu zijn er ook vroeger wel mensen geweest, die achter Gods almacht een vraagteken plaatsten. Men beweerde zelfs te kunnen bewijzen dat God niet almachtig kan zijn. De vraag werd gesteld of God een voorwerp kon maken zo zwaar dat Hij het zelf niet kan tillen. Met deze vraag loop je vast met de almacht van God. Immers, als je zegt, dat God iets kan maken dat Hij zelf niet kan

tillen, geef je toe, dat Hij niet almachtig is. Zegt men, dat Hij wel een dergelijk voorwerp kan maken, dan betekent dit dat er iets zou kunnen zijn, dat Hij niet kan tillen.

Nu is dit verhaal echt een gedachtenspinsel, waarbij we menselijke eigenschappen op God projecteren. Men had ook niet zover behoeven te zoeken. De Bijbel spreekt zelf over dingen, die God niet kan.

God kan niet liegen. Hij kan geen berouw hebben. Hij kan niet veranderen.

Kan God onrechtvaardig zijn? Kan hij tegen zijn eigen wetten handelen?

De almacht van God is niet de optelsom van alle menselijke macht. Wanneer de Bijbel zegt, dat God de almachtige is, betekent dat niet dat God willekeurig alles kan. Het begrip almacht mogen we niet gaan gebruiken als een aparte goddelijke eigen-

schap. We mogen niet over de almacht van God spreken los van wat God zelf is.

God kan niets doen wat tegen zijn eigen wezen ingaat. In dit verband spreekt men wel over een vreemde onmacht van God. We moeten erop letten, dat God aan de mens ook een eigen verantwoordelijkheid gegeven heeft. We moeten niet doen alsof God een soort manager is, die alles wel even zal regelen.

De Schrift leert ons dat er geen strijd is tussen Gods almacht en zijn liefde. Zijn almacht staat juist in dienst van zijn liefde. God handelt met ons als een vader met zijn kinderen. Hij doet vaak een paar passen terug om onszelf aan het werk te zetten. Eens deed Hij zelfs veel passen terug, toen Hij toeliet, dat zijn Zoon aan het kruis geslagen werd.

Wat een monsterlijke daad, zouden wij zeggen. Een Vader, die zijn zoon aan het kruis liet doden.

Maar het was juist een teken van zijn oneindige liefde.

Pas later zullen we helemaal kunnen begrijpen, hoe die almacht van God dienstbaar was aan zijn liefde.

We moeten er verder op letten, dat God de Schepper, boven zijn schepping staat. Wanneer we vragen stellen als: „kan God onrechtvaardig zijn!” dan halen we God neer in het geschapene. De wetten gelden niet voor God, maar Hij gaf ze voor ons, zijn schepselen.

Calvin stelde terecht, dat God niet aan zijn wetten gebonden is. God staat boven zijn wetten. Dat moeten we aan de andere kant weer niet opvatten als willekeur, zoals Karl Barth in feite doet. God staat wel boven zijn wetten, maar niet als een tiran, die zich in willekeur aan geen enkele wet houdt en op Wie we dus niet aan zouden kunnen. God houdt zich vrijwillig aan zijn wetten.

Daar is geen enkele wet of norm buiten God. In dit verband wordt ook wel de vraag gesteld of iets, b.v. de naastenliefde, goed is, omdat God het gebiedt, of gebiedt God ons de naaste lief te hebben, omdat dat goed is. Velen menen het laatste. God gebiedt ons de naaste lief te hebben en Hij moet dat wel doen, zo meent men, omdat naastenliefde in zich zelf goed zou zijn. Maar als dat juist was, zou er toch weer een norm, een wet buiten God om zijn. Dan plaatsen we God toch weer onder een wet en loochenen we zijn almacht. Daar is geen enkele wet of norm buiten God. Omdat God het gebiedt, daarom is het goed. Daar zijn geen grenzen aan de macht van God. Met ons menselijk verstand kunnen we dat niet begrij-

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

pen. We kunnen het niet narekenen. Ons sommetje zal nooit kloppen. Eén voorbeeld slechts. God roept ons tot geloof en dat geloof moet ons door God geschonken worden. Dat is voor ons menselijk verstand een absurde situatie. De Bijbel laat ons geregeld denken in zulke tweezijdigheden, waarvan de diepere eenheid, die we in geloof aanneemen, ons denken overschrijdt. Wij nietige mensen, kunnen onze Schepper niet narekenen. Wij kunnen en mogen God niet neertrekken in het geschapene. Evenmin mogen wij ons boven het geschapene verheffen. Reeds in het paradijs was er de begeerte als God te zijn. Hoe machtiger de mens zelf meent te worden, des te moeilijker krijgt hij het met de almacht van God. Nu de macht van de mensen zo is toegenomen, meent men dat men de macht van God en die van de mens naast elkaar kan stellen. Maar wanneer we de mens zelfstandige macht gaan toekennen en dus tornen aan Gods almacht, dan gaat God verdwijnen. Dan raken we God kwijt.

Maar is er dan geen verbinding tussen de Schepper en ons schepselen? Jawel, maar niet door God neer te halen en zijn almacht af te zwakken.

De mens heeft een religieuze band met God. Daarin zet God de mens naast zich, hoewel Hij hem mens doet blijven. God buigt zich neer tot de mens, hoewel Hij God blijft.

Wanneer de mens aan God ontrouw wordt en als God wil zijn, zendt God zijn eigen zoon, Jezus Christus op aarde. Dat is de enige Weg tot de almachtige God en Vader.

Daar is geen grens aan de macht van God onze Schepper.

Daar zijn geen grenzen aan de macht van Jezus Christus.

Immers: Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde.

Krugerrand

De weekeditie van NRC-Handelsblad brengt ons de belangrijkste gebeurtenissen en commentaren uit ons goede vaderland. Tot die belangrijke zaken behoorde blijkbaar het stopzetten van de handel in Krugerrands. Tot drie reizen toe werd deze aangelegenheid onder onze aandacht gebracht. Het komitee Zuidelijk-Afrika overwon de Zuid-Afrikaanse regering en bracht haar een forse speldeprik toe.

Wat is de Krugerrand eigenlijk? Het is een gouden munt, door de republiek van Zuid-Afrika uitgegeven; het gewicht daarvan is circa 31 gram ¹⁾, de doorsnee 32 millimeter. De voorzijde draagt de naam Krugerrand, het beeld van een antilope, het jaartal van uitgifte en de woorden „Fyngoud 1 oz. Fine Gold.” De achterkant toont het waardige, baardige gelaat van Paul Kruger, met daar omheen: „Suid-Afrika – South Africa”. De munt heeft een waarde van ongeveer f 1150 (afhankelijk van de goudprijs) en wordt in vrijwel alle beschaafde landen als betaalmiddel aanvaard; dit laatste wellicht omdat hij onmiddellijk kan worden omgesmolten tot zuiver goudsmidsmetaal.

Ons land kent zijn gouden tientjes. Die hebben vooral verzamelwaarde, denk aan de muntjes met Willem III en de Willemientjes met loshangend haar. Door die verzamelwaarde hadden ze (lange tijd) een prijs, die ver boven de omsmeltingswaarde uitging. De Krugerrand niet alzo. Waarom kochten de Nederlanders dan in de weinige afgelopen jaren volgens het Komitee twintig duizend – volgens de Belgische importeur vijftig duizend – van die Krugerrands? Alleen om in te lijsten en op te hangen?

Nee, waarschijnlijk ook voor belegging. Sedert de handel in goud in Nederland weer toegestaan is, kochten veel mensen al jaren lang goud voor belegging: baren goud, tientjes, ook Krugerrands. Goud mag dan geen rentedragende belegging zijn – het is wel waardevast, gemakkelijk te bewaren, en heeft een ingebouwde verzekering tegen geldontwaarding. Anders gezegd: de winst bij verkoop vergoedt het gemis van rente of de verminderde koopkracht.

Men zegt dat ook sommige mensen hun zwart geld in goud beleggen, om aan de aandacht van de fiscus te ontsnappen. Het valt niet te bewijzen, al kan de overtuiging sterk zijn. En dan hebben we de zuinige huismoeders,

¹⁾ de Engelse ounce (oz) weegt 28.35 gram; in de goudhandel (tegenwoordig met oz t aangeduid) 31.10 gram ongeveer.

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

die een potje voor de kwade dag opzij leggen – het liefst in gouden munten. En de goede huisvaders die hun vrouw, een iegelijk de zijne, op haar verjaardag zo'n munt aanbieden. Er zijn zelfs mensen die deze universele munt opsparen voor een dag van oorlogsdreiging en overhaaste vlucht: want ook in het buitenland, Amerika bijvoorbeeld, is deze munt betaalmiddel. Werden in de Japanse vrouwenkampen niet muntjes in de zoom van de rok geborgen?

—o—

En dan Paul Kruger, wiens naam aan de Rand is verbonden. De man van het heerlijke adagium „Alles sal regkom”. Wie was hij ook weer?

Stephanus Johannes Paulus Kruger (1825-1904) was als jongen getuige van de Grote Trek, de landverhuizing van Nederlandse, Duitse en Franse boeren, die zich aan de tyrannie van de Engelsen onttrokken en Transvaal, Natal en Oranje-Vrijstaat stichtten. Hij nam deel aan alle oorlogen die de onafhankelijkheid van Zuid-Afrika beoogden; onderscheidde zich door zijn grote moed, was op zijn 33ste al waarnemend commandant-generaal, en vestigde later als staatsman het staatsgezag en de vrede. Vier malen achtereenvolgens (in 1883, 1888, 1893 en 1898) werd hij tot staatspresident gekozen. En hij was het, die – geleerd door bittere ervaring met binnendringende zwarten – het stemrecht en de naturalisatie zodanig wijzigde, dat het voor „uitlanders” zeer moeilijk werd burgerrechten te verkrijgen.²⁾

Die onafhankelijkheidsdrift was niet welgevallig aan de Britse ver-

²⁾ laten we bedenken dat de Ver. Oostind. Compagnieën in de 17e eeuw Kaapstad en de Kaapprovincie stichtten, met het doel voor de Indiëvaarders verse groenten en fruit beschikbaar te stellen. In wijde omtrek was in dit niemandsland geen bezitter aanwezig dan de Nederlanders.

overingspolitiek. In diverse „Boerenoorlogen”, hier „Boerwars” geheten, trachtte Groot-Brittannië de Afrikaanse Boeren beschaving bij te brengen; en passant de grote goudmijnen ontdekkende en in bezit nemende, de zwarten als mijnwerkers gebruikend en op deze wijze in de binnenlandse orde van een vreemde natie ingrijpend. Wie de boeken van Penning over de Boerenoorlogen heeft gelezen (onze medewerker ds H. J. v. d. Kwast behoort tot dezulken, zie ons blad van 8 mrt.) heeft zich deze strijd van ons broedervolk ingeleefd. De jonge Britse oorlogscorrespondent Winston Churchill, die zelf gevangen en vluchteling is geweest, heeft zijn regering in London terdege de oren gewassen terzake van die gruweldaad.

Paul Kruger en zijn republiek genoten dan ook de achting en liefde van Europa. Toen Kruger in 1900 ten einde raad hulp bij de broedervolkeren Duitsland, Nederland en Frankrijk wilde halen, heeft onze koningin Wilhelmina haar oorlogsbodem „Gelderland” tot zijn beschikking gesteld. Het heeft niets geholpen: Nederland kon niets doen en de grote naties kwam een oorlog met Brittannië (dat toen als de grootste wereldmacht gold) ongelegen. Kruger heeft zijn dank aan onze koningin betuigd en haar antwoord luidde: „Het is Mij aangenaam geweest U hoogedele mijn kruiser Gelderland aan te bieden en te vernemen dat de reis door U in goeden welstand volbracht is”. Onze koningin had geen behoefte Kruger beschaving bij te brengen, zijn onafhankelijkheidsdrift te beteugelen of zijn apartheidspolitiek te betuttelen.

—o—

Tot zo ver onze kennis over de Krugerrand en wat daar omheen hangt. Waarom, zo vraagt u zich af, is het getij gekeerd? Waarom stond een pressiegroep er op, dat de handel in Krugerrands zou worden stilgelegd? En dat met zulk een drang, overredingskracht en tactiek, dat de grote banken van verdere bemiddeling bij Krugerrands afzagen?

Al 8 jaren geleden werden de vaderlandse banken gedwongen, haar service aan de Zuid-Afrikaanse Republiek en cliënten stop te zetten. Credieten moesten worden afgewikkeld en niet heropend. Het waren over het algemeen niet de bankcliënten, die deze eisen stelden – het waren toen nog de buitenstaanders. Onlangs werd de grootste Amerikaanse bank gedwongen haar leningen aan Zuid-Afrika te beëindigen; dit in navolging van de Raad van New York. In ons ei-

gen vaderland zegde de universaliteit van Amsterdam haar rekening bij een grote bank op; dat zeiden ook „gemeenten van progressieve signatuur”, of althans ze dreigden daar mee.

Nu zijn banken economische, dat is winstbeoogende, ondernemingen. Zij verkopen haar diensten zij ontvangen daarvoor beloning. Ze doen het op grote schaal en zijn daardoor in de maatschappij verworteld. Zij houden elkaar door concurrentie geducht in het gareel van maatschappelijk fatsoen en zijn – op enkele geruchtmakende uitzonderingen na – be-mand met knappe leiders, die zelf wel weten wat kan en wat niet kan. Alle bankiers stammen af van beurtschippers en goudsmeden en kunnen tot de nette middenstand worden gerekend.

Gezegde banken streken bij de handel in Krugerrands uiteraard een provisie op. Wie – behalve de proletariër – zou het haar misgunnen? Winst is nog geen vies woord, al trachten sommige verpolitiekte mensen u dat diets te maken; en geld stinkt niet, gezien de haast waarmee ieder er naar graait.

Maar de banken hebben, vermoedelijk om van het gedrein af te raken en vervelende publicaties te voorkomen, de handel in Krugerrands stilgezet. De goudhandel wordt dus verlegd naar de Canadese Maple Leaf bijvoorbeeld, die met de Krugerrand te vergelijken is. Het zal de banken een zorg zijn.

Maar is deze „overwinning” van het Komitee Zuidelijk Afrika nu ook een nederlaag voor de betrokken Afrikaanse Republiek?

De winst die deze republiek van elke Krugerrand opstreek bedraagt, zegt het Komitee, f 300 per munt. Dat betekent een winst van zes miljoen gulden (als het Komitee gelijk zou hebben) tot f 15 mlj. (als de importeur, die het weten kan, gelijk heeft). Die winst van de Republiek is, over ongeveer zes jaren verdeeld, alzo plm. f 2½ mlj. per jaar geweest;

Van de brochure

U groeten

Claudia en Pudens

door D. W. L. Milo, is nog een beperkt aantal voorradig.

U kunt deze brochure bestellen door overmaking van f 6,— op postgiro 575663 t.n.v. G de Kruijff, Waterhoenlaan 60, 3704 GZ Zeist. (Met vermelding „Claudia”).

als de handel langer dan zes jaar duurde is de jaarwinst nog geringer bagatel geweest. Een speldeprik dus voor de zo gehate Republiek.

Daaruit wordt duidelijk – voor wie rekenen, lezen en schrijven geleerd heeft – dat het de pressiegroep om een Hetze gaat: om het zaaien van haat tegen de republiek van Zuid-Arika. Gereformeerde Kerken en Diaconieën strijden hier schouder aan schouder met „progressieve gemeenten”, met opruiers, communisten

en met Rusland. Het economisch effect van de pressiegroep mag dan even onbelangrijk als het gewenste „olieboycot” zijn (het krabben niet waard), de haat tegen een blank en christelijk broedervolk wordt er door aangewakkerd.

Terwijl ieder die het horen wil kan weten, hoezeer de Z.-A.-regering streeft naar een oplossing van de spanningen binnen haar grenzen, (in de laatste 20 jaren zijn er ongelooflijke dingen gepresteerd op het punt van wo-

ningen, lonen, onderwijs, medische verzorging en zwarte subregeringen) blijft heel de wereld zich bemoeien met de binnenlandse orde van een land dat, net als elk ander beschaafd land, zijn eigen wetten wenst te handhaven.

Worden er ook pressiegroepen gevormd, om de levens van duizenden ongeboren kinderen in ons vaderland te beschermen?

381 bijeenkomt gestorven. Een concrete rol heeft hij bij dat Concilie dus niet kunnen spelen. Die is weggelegd voor zijn vriend en medestrijder Gregorius van Nazianze.

Deze is wel genoemd „de Christelijke Demosthenes”. De laatstgenoemde was de belangrijkste redenaar van de Griekse Oudheid, een man die zijn land – al weer zo’n zeven eeuwen eerder – waarschuwd voor de vader van Alexander de Grote.

Net als Demosthenes had Gregorius „een nietig voorkomen” en was hij veel ziek. De hoofdrol die hij bij het Concilie spelen moest (hij was een tijdlang voorzitter) was zeer tegen zijn zin. Nauwelijks mocht hij weg of hij ging weg! Hij zocht de rust, vanwege zijn gezondheid en vanwege zijn behoefte eraan. Hij lijkt een beetje (alleen op dit punt ongetwijfeld) op Churchill, die meteen na de Geallieerde overwinning het veld ruimt. Zijn taak zit erop! Echternach beschrijft hem zo: hij was „nervus en onbestendig, reflecterend en rijk aan woorden, en diep in zijn hart verlangde hij steeds naar een wilskrachtiger persoonlijkheid.” Toch is hij ook de man die zijn vader, die een minder orthodoxe positie op het punt van de Godsleer innam, tot de Niceense orthodoxie terugbracht.

Voordat hij voorzitter van het Concilie werd, werd hij Patriarch van Constantinopel, een moeilijke, razend moeilijke baan, die hij niet heeft geambieerd. Uit Echternachs steeds weer levende boek citeer ik het volgende: „Maar Gregorius houdt vol. Een heel jaar duurt deze gespannen toestand. Hoe de sfeer was, deelt een reisbericht van een tijdgenoot mede: 'Ik ga naar de geldwisselaar; hij geeft me munten met de opmerking: „Overigens bent u toch ook van mening dat de Vader gelijksoortig is met de Zoon?”' Ik laat een bad voor me klaarmaken; de badmeester begroet me: „Nietwaar, Zoon en Geest zijn toch van hetzelfde wezen?” Langzaam krijgt Gregorius meer gezag. Zijn preken trekken steeds meer mensen. Bij de duidelijke opbouw voegen zich scherpzinnigheid in de gedachtengang en retorische talenten. Bovendien toont hij zich een goed zielzorger en een herder voor de gemeente, die zich bewust is van zijn grote verantwoordelijkheid, voorzover hij geen last ondervindt van zijn wereldvreemdheid, zijn kleinste manieren en zijn schamele kleding.”

(wordt vervolgd)

De weg naar Chalcedon

4b. De Geest van God

Een en dezelfde persoon met de Vader, uit wie de Zoon is geboren en de Geest is uitgegaan.

Gregorius van Nyssa ¹⁾

Ik wil liefst elke synode ontvluchten, want ik heb er nog nooit iets door zien verbeteren, wel verergeren door afgunst en heerszucht.

Gregorius van Nazianze ²⁾

Verwarring

Het verhaal dat we drie weken geleden begonnen, over Basilius, brengt ons naar de tijd waarin gestreden werd om het wezen en het werk van de Heilige Geest. Naar een strijd tussen rechtzinnigen – met name de Cappadociërs – enerzijds en anderzijds de „Pneumatomachen”, de „Geeststrijders”, ook wel Macedoniërs (naar een bisschop Macedonius) genoemd.

Opnieuw moet worden gewezen op de uiterste complexiteit van gebeurtenissen, houdingen van hoogwaardigheidsbekleders in kerk en staat, uitspraken van bisschoppen en concilies en andere kwesties die de bestudering van deze periode tot een ramp moeten maken voor hen die er ooit tentamen over moeten doen! De stof vraagt nadrukkelijk om beperking.

Temidden van die veelheid en die verwarring dus wat hoofdzaken. Die overigens niet onbelangrijk zijn! In deze periode ná „Nicea” en vóór „Chalcedon” komt een aantal contouren bloot van het gelovig nadenken van de Kerk over het grote geheimenis van de goddelijke Drieëenigheid, hoe Kerkvaders en Concilies dit mysterie zijn gaan verstaan, of – beter nog – hoe men het niet is gaan verstaan, maar wel heeft aangewezen wat men niet mocht geloven. Want het juiste verstaan blijft voor mensen onmogelijk, maar een ónjuist verstaan kan terdege worden opgemerkt, aangevallen en afgewezen.

DOOR P. J. VAN KAMPEN ZEIST

Athanasius

Athanasius had al gezegd dat de Geest – anders dan schepselen, die uit het niets voortkomen – van God komt, dat Hij heiliging en leven schenkt, onveranderlijk is, alomtegenwoordig en uniek. De „Triade”, zoals hij het noemt, is eeuwig, onveranderlijk en ondeelbaar. De Geest maakt daar deel van uit en dus... Ook de Geest moet „van hetzelfde wezen zijn met de Vader”. Verder is er de nauwe band met de Zoon. Aan de hand van allerlei teksten wil Athanasius aantonen dat de Geest de Geest van de Zoon is, „de levende werkzaamheid waardoor Hij heiligt en verlicht” etc.

Andere uitspraken zijn: „De Vader volvoert alle dingen door het Woord in de Heilige Geest”. Of ook: „Als van de Vader melding wordt gemaakt, wordt het Woord daarbij ook ingesloten, alsook de Geest die in de Zoon is. Als de Zoon wordt genoemd is de Vader in de Zoon en de Geest is niet buiten het Woord.” De Pneumatomachen stelden hier veel teksten tegenover, die, naar hun mening, aangaven dat de Geest ondergeschikt is aan de Vader; met name ook wezen ze

op het stilzwijgen der Schrift, als het om de goddelijkheid van de Geest gaat. Ook meenden ze dat er binnen de Godheid geen relatie mogelijk was buiten de Vader en de Zoon om; op zijn best was de Geest dus een of andere kracht die die twee verbond.

In het andere kamp was de positiekeus noodzakelijkerwijs geleidelijk, zegt Prof. Kelly, aan wiens boek *Early Christian Doctrines* ik hier het meeste materiaal ontleen.

Basilius de Grote onthield zich tijdenlang zeer nauwkeurig van te nadrukkelijk spreken over de Geest als God; „om tactische redenen”, zegt Gregorius van Nazianze, die het weten kan. Hij volstond met te ontkennen dat de Geest een schepsel was.

Toen hij met een aantal leiders van „het andere kamp” brak, werden zijn opmerkingen in dezen wel duidelijker. In zijn werk *Over de Heilige Geest*, dat belangrijke gevolgen had, spreekt hij – naast het al genoemde verhaal over de studie van voorzetsels, dat een zeer groot deel van het werk in beslag neemt – over de noodzaak de Geest met in plaats van onder de Vader en de Zoon te rekenen. Oftewel, zoals hij in een brief zegt, „We brengen de Geest eer met de Vader en de Zoon, omdat we geloven dat Hij niet vreemd is aan de goddelijke natuur.”

Zijn gronden om de Geest die hoge eer en waardigheid te gunnen berust op een aantal overwegingen: de macht en omvang van Zijn werken en het feit dat de Geest steeds genoemd wordt in relatie met de Vader en de Zoon. Waarbij vooral ook de doopformule (in Schrift en Traditie beide) een belangrijke rol speelt.

Gregorius van Nazianze

Basilius is twee jaar voordat het Concilie van Constantinopel van

Het Liedboek

Lied 286

Een goed Lied waarin de vrede weer centraal staat, al reikt de kwaliteit o.i. niet tot de hoogte van de voorgaande liederen. Ten aanzien van de inhoud merkt de dichter zelf over dit lied nog het volgende op: „Het is duidelijk dat het niet erg goed past in het kader van veel wat er aan Christelijke acties voor de vrede wordt ondernomen. Al was het alleen maar, omdat de in wezen onidealistische vooronderstellingen ervan door de meeste vredesstrijders niet meer worden gedeeld: 'Geef aan de wereld vrede, Heer...'.“ (Comp. p. 670).

De melodie is prachtig. „Het tempo moet bepaald langzaam worden genomen zodat ook de achtste-noten hun volle waarde krijgen. Vooral bij de gebonden noten moet er voor gewaakt worden, dat de kwarten niet onwillekeurig bijna tot achtsten worden gereduceerd.“

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 287

In dit Lied zijn duidelijk overeenkomsten op te merken met gedachten van het boek Prediker. Vooral de 1e en 2e strofe geven uitdrukking aan het levensgevoel van „ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid“. Vandaar ook de begeerte van strofe 3 en 4 om een nieuwe visie op het aardse leven. Zo eindigt het lied met een zinspel op de Opstanding (1 Cor. 15: 58) „wetende dat uw arbeid niet vergeefs is in den Heere“. De 3e regel van strofe 1 valt o.i. wat uit de toon: O God, of Gij ons haat?“. „Voor het zingen zal deze melodie geen grote moeilijkheden opleveren. Men zorg ervoor dat er géén rusten tussen de regels worden ingelast“. (Comp. p. 676).

Tekst: 3 (strofe 1:2); melodie: 3.

Lied 288

Het is aanstonds duidelijk dat dit Lied een zeer blijmoedig karakter draagt. Merkwaardig is dat het eerst in 1552 als afzonderlijke druk is verschenen en daarna maar heel langzaam een plaats heeft gekregen in de gezangenboeken van de kerk. Mogelijk is dit veroorzaakt door de wat luchtige aanvang van de 34 strofen die het lied oorspronkelijk bevatte. Door een willekeurige selectie zijn er thans 8 strofen opgenomen. „De dichter heeft zijn lied gemaakt met de Bijbel en met zijn fantasie, met een vrolijke moed en gedachtig aan 2 Cor. 12: 4. Het is een geluk dat wij hem nu kunnen zingen met

DOOR LITURGISCHE WERKGROEP EINDHOVEN

zijn eigen opgetogen woorden“. (Comp. p. 678).

„De buitengewoon fraaie volksmelodie betekent een grote aanwinst voor het nederlandse kerklied-repertoire“ (zie ook lied 115). Om vergissingen te voorkomen moet nog worden opgemerkt dat de 4e en 8e regel melodisch gelijk zijn, maar in ritme verschillen“.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 289

Dit Lied is, zij het in verschillende vertalingen, in diverse gezangbundels opgenomen. In het Liedboek is weer een nieuwe vertaling verschenen. „Het lied is in Nederland zeer geliefd geworden en is als morgenlied bedoeld. Het komt daar evenwel belangrijk boven uit doordat de nieuwe dag wordt uitgewerkt in de richting van het toekomstige heil.“ De tekst is goed, al kan worden opgemerkt dat enkele uitdrukkingen wel wat verouderd zijn: strofe 1 „ontogen“; strofe 2: „landouw, onverpoosd“; strofe 3: „liefdegloed“; strofe 5: „de zoetheit van des hemels zaligheid“.

De mooie melodie is eenvoudig van karakter.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 290

Uitgangspunt is voor de dichter van dit Lied het aardse als beeltenis van het hemelse. Dat heeft echter tot gevolg dat de gegeven voorstelling weinig houvast biedt en daardoor ook allerlei vragen oproept. Zo is de tekening in strofe 4 en 5 van de houding van de gelovige erg twijfelend en vertoont weinig perspectief.

De melodie is typisch engels van karakter en vrij eenvoudig.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 291

Een algemeen aanvaard en gewaardeerd kerklied uit de 18e eeuw van Hieronimus van Alphen is hier voor de kerkzang bewaard gebleven in een 2-tal strofen (de strofen 4 en 6 van het oorspronkelijke lied van 1806).

De melodie is die van Psalm 118. Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 292

De tekst van dit Lied is niet direct gemakkelijk, hetgeen ook wel begrijpelijk is wanneer we bedenken dat het hier een gedicht van Da Costa betreft. Wel zijn er enkele wijzigingen aangebracht die een verbetering in de zin van een duidelijker bijbelse versie betekenen.

De melodie van eenvoudige isoritmische structuur, past goed bij de gegeven tekst.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 293

Dit Lied heeft in de loop der jaren grote bekendheid gekregen en is vrijwel onveranderd gebleven in de diverse gezangbundels (slechts in strofe 2 is het woord „hart“ gewijzigd in „ziel“). Toch zou enige verdere verbetering o.i. nog wel gewenst zijn. Zo zou b.v. het weglaten van strofe 2b en 3a en het aan elkaar hechten van de overblijvende delen het geheel wel ten goede komen. Daarbij zou dan strofe 4 ook nog gevoegelijk kunnen vervallen.

De melodie is, mits rustig gespeeld zonder zware accoorden, goed en algemeen bekend.

Tekst: strofe 1, 2a, 3b: 3, overigens: 2; melodie: 3.

Lied 294

Ook dit Lied zou aan waarde winnen bij weglating van een aantal strofen die weinig bijdragen tot een aanvaardbaar kerklied. Het betreft hier de strofen 2 t/m 5, zowel naar inhoud als stijl, b.v. strofe 3: „Sion waar zijt ge dan?“; strofe 5: „o sabbath Gods. En zie dan zal het vrede zijn!“. Het zou jammer

zijn indien het lied geheel zou verdwijnen.

De melodie is eenvoudig en mooi.

Tekst: 1, 6 t/m 8; 3; rest: 1; melodie: 3.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

het cijfer 1

bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterke piëtistische inslag;

het cijfer 2

bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aanspreekbare tekst;

het cijfer 3

als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

het cijfer 1

voor een niet-aanvaardbare melodie;

het cijfer 2

voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste“ behoort;

het cijfer 3

voor „een goede“ melodie, geschikt voor de gemeentezang.

Boekbespreking

Het Woord in de context.

Over het vraagstuk van de verinheemsing van kerk en theologie in zendingsgebieden.

Kijk op Zending.

Zendingsbezinning binnen de gereformeerde gezindte.

Deel 2.

Redactie: Chr. Fahner, J. Glas, J.E. de Groot, J. Lock, C. Sonneveld.

Kok, Kampen, 1984, 162 pag., f 26,-.

Het is een goede zaak dat binnen de gereformeerde gezindte er een bezinning op gang gekomen is op vragen die de zending der kerk raken. Nu is dit niet helemaal korrekt geformuleerd, want die bezinning was er natuurlijk al lang binnen die gezindte, om me nu maar te beperken tot twee namen, die van J. H. Bavinck en J. Verkuyl. Ook zij werkten en wer-

ken binnen dezelfde gereformeerde gezindten. Maar hier presenteert zich het rechter gedeelte van deze gezindte: gereformeerde bond in de Hervormde kerk, gereformeerde gemeenten, christelijke gereformeerde kerken, althans een bepaalde representant van deze kerken in de persoon van ds J. van Amstel, vrijgemaakte kerken.

Vanuit deze hoek is al eens eerder een grotere zendingspublicatie verschenen: „Gij die eertijds verre waart...“, De Banier, Utrecht, 1978, met o.a. uitstekende artikelen van de proff. Versteeg en Graafland, om andere nu maar niet te noemen.

Dat in deze gereformeerde hoek nu een bezinning op zendingszaken op gang gekomen is, valt toe te juichen, te meer wanneer we bedenken dat juist gereformeerden achter gebleven zijn in zendingsijver en -bezinning, al haast ik me eraan toe te voegen dat dit ook weer wat al te eenzijdig en generaliserend gesproken is.

Jammer dat onze kerken niet mee (mogen?) doen in deze bezinning, of horen wij niet tot de gereformeerde gezindte? In elk geval wij kunnen onze winst doen met de hier gepubliceerde artikelen en bijdragen. Al eerder verscheen een deel in deze serie, getiteld „Evangelie als cultuur?” met o.a. goed leesbare bijdragen van Van Laar en Fahner.

Het gaat in deze publikatie om een zeer centrale zaak in de zendingspraktijk: de verinheemsing. Wat gebeurt er met het Woord als het wordt gesproken en gedaan in een andere situatie dan die van de kerkelijke gemeente in het Westen? Heeft een andere cultuursituatie ook invloed op de wijze waarop dat Woord gestalte krijgt in liturgie, theologie, organisatie e.d.? In de jonge kerken ontstaan uit het westerse zendingswerk wordt de roep om een eigen culturele en confessionele identiteit hoorbaar. De aanvankelijk uitheemse boodschap ge-

bracht door zendingen uit het Westen moet inheems worden, thuis raken in de eigen culturele kontekst van de gemeenten.

Hoe moet dat gebeuren, hoe gaat dat in zijn werk, maar vooral: welke normen en principes moeten daarbij in rekening worden gebracht?

De eerste bijdrage is van drs Sonneveld die een uitgebreide oriëntatie geeft in de problematiek. Als ik het goed begrijp is dit zijn doctorale scriptie theologie (Utrecht). Helaas zijn alle noten en literatuurverwijzingen wegge laten, waarschijnlijk om der wille van de leesbaarheid voor een wijder publiek. Ik betreur het; we kunnen nu drs Sonneveld moeilijker narekenen, terwijl het stoort in de tekst konstant citaten tegen te komen zonder verwijzing naar de vindplaatsen. Ik geef de redactie in overweging ons dat niet aan te doen in volgende publikaties; het vermindert de waarde ervan. De literatuurlijst is uitvoerig en nuttig.

in zijn eigen cultuur en in zijn eigen theologie. Sonneveld behandelt de verinheemsing in de vormgeving van geloof en kerk, en die naar de zelfstandigheid van de jonge kerken ten opzichte van de zendingen kerken in het Westen; vragen die inderdaad samen hangen.

Allereerst geeft hij een kort bijbels-theologisch exposé: er zijn drie manieren om de Bijbel te gebruiken bij het opstellen van theorieën van verinheemsing.

Men kan proberen bijbelse voorbeelden van verinheemsing op te zoeken; of men kan bepaalde bijbelse themata als uitgangspunt nemen, bij voorbeeld de incarnatie; ook kan men uitgaan van het gegeven dat de Bijbel als zodanig een voorbeeld van verinheemsing is, omdat de Openbaring ingegaan is in een bepaalde konkrete, historische cultuur; de Bijbel is toch geschreven in historisch lokaliseerbare talen.

Ons valt Sonnevelds behandeling niet mee; het is te kort allemaal om bevredigend te kunnen zijn, terwijl zijn eigen positie niet altijd even duidelijk uit de verf komt.

Ik zelf had dit onderdeel wel wat uitvoeriger en gedetailleerder willen zien.

Maar toch: voor wie voor het eerst kennis maakt met de problematiek, is dit een handzame inleiding. Misschien dat Sonneveld ook niet meer beoogt dan dit.

Dan volgt er een historisch overzicht: hoe heeft de kerk van alle eeuwen geworsteld met de vragen die hier liggen, welke oplossingen heeft zij beproefd?

Allerlei bekende theologen uit de eerste tijd komen ter sprake, maar ook de jongste ontwikkelingen worden niet vergeten. Een gemis vind ik het dat de Kerk Groei School van Mc.Gavran niet behandeld wordt. Juist deze bekende en invloedrijke school in de evangelische wereld had vermeld behoren te worden, temeer daar zij akelig dicht in de buurt komt van ordinologische speculaties à la Gutmann en Keyser.

Verder had Sonneveld de afstand tussen Gutmann, Keyser en consorten en dr D. Bosch veel scherper moeten laten uitkomen dan hij nu voorzichtig doet.

Bosch komt juist vanuit de Zuid-Afrikaanse situatie van apartheid tot scherpe veroordeling van de Duitse zendingswetenschap van voor de oorlog op dit punt.

Men kan hen niet allemaal vangen onder het hoofdje 'continuïteit'.

Ook het bekende moratorium-debat wordt verslagen, wat interessant is, temeer daar ik vermoed dat onder ons niet velen zullen weten waar het om gaat.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84.
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnement: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per halfjaar.
Voor studenten f 38,— p. jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Persschouw

Mevrouw Cornelia Pisa woonde zelf in Acquoy

Er blijkt niets raadselachtigs aan te zijn, dat mevrouw Cornelia Pisa begraven ligt op het kerkhof van Acquoy-met-de-scheve toren, in de volksmond de toren van Pisa geheten: ze was getrouwd met de hervormde predikant van Acquoy, ds Nicolaas Hendrik Kuipéri, zegt haar zoon, ook een N.H. Kuipéri en ook (inmiddels emeritus) predikant.

„Pisa was haar meisjesnaam. Moeder kwam uit Utrecht, waar nogal wat Pisa's wonen die oorspronkelijk uit Italië kwamen. Je hebt er een protestantse tak en een roomse, en moeder was van de protestantse tak. In 1941 is ze in Acquoy gestorven. Mijn vader ligt er ook begraven; hij stierf in 1946.”

Ds Kuipéri is telg van hele generaties predikanten; bovendien was de predikant die na zijn vader in Acquoy stond, zijn schoonvader, ds Van Leeuwen. De naamloze kerk van Acquoy heeft trouwens nu wel een naam, zegt hij: de Katrijnenkerk.

Het oude dorp heeft meer bekendheden gekend. Misschien de allerbekendste was Cornelius Jansenius, ook wel gewoon Cornelis Jansen genoemd. Hij was de grondlegger van het jansenisme, een godsdienstige stroming binnen het katholicisme, ontstaan in het midden van de zeventiende eeuw. Jansenius zelf is al op 28

oktober 1585 geboren, in Acquoy. Daar is hij overigens niet lang gebleven. Al jong vertrekt hij naar Leuven om er theologie te studeren, en vanaf 1604 is hij geregeld in Parijs en elders in Frankrijk te vinden. In 1617 is hij terug in Leuven, toen natuurlijk nog geen België, maar behorend tot de Nederlanden.

Aan zijn scheve toren en zijn beroemdheden heeft Acquoy z'n vele nieuwsgierige toeristen te danken.

—o—

Dit aardige artikeltje troffen we aan in het dagblad „Trouw”. Acquoy is een lieflijk dorp aan de prachtige rivier de Linge. In mijn Leerdamse ambtsperiode heb ik daar enkele gemeenteleden regelmatig mogen bezoeken. Eens heb ik daar de begrafenis geleid van een hoogbejaarde zuster der kerk. Toen stonden we met de familie en ettelijke anderen op dat genoemde kerkhof. We memoreerden haar persoonlijke belijdenis, die ze op haar sterfbed regelmatig repeteerde: Ja, amen, Ja, op Golgotha stierf Hij voor mijne zonden; en door zijn bloed wordt mijn gemoed gereinigd van de zonden!

Ik moet daaraan steeds denken zovaak ik door of langs het dorp Acquoy rijd. Wat een genade geeft God aan een mensenkind om zo afscheid te kunnen nemen van het leven hier op aarde in de verwachting van de voltooiing van Gods werk op de laatste werelddag.

O. Mooiweer, Enschede

Afgerond wordt met eigen beschouwingen die de moeite van kennisname waard zijn.

Ik kan er nu verder niet op ingaan want dat zou de beperkingen van een boekbespreking ver te buiten gaan. Leest u dus zelf.

Daarna volgt er een verslag van verinheemsing in de praktijk: Peru, geschreven door drs De Groot. Interessant om te lezen. Latijns-Amerika is in het nieuws, o.a. door de opmars van de Theologie van de Bevrijding.

Er worden ook een aantal boekbesprekingen gegeven door dr Fahner, o.a. over 'the secular saint van Chr. Webber. De vraag die in dit boek aan de orde wordt gesteld is of evangelische christenen een boodschap hebben aan het welzijn van de wereld om hen heen, en zo ja, hoe kunnen ze daaraan op de beste wijze gestalte geven? Een vraag die ook gereformeerde christenen bezig behoort te houden. Lezing van dit boek lijkt me de moeite waard, ook om de evangelische positie op het spoor te komen. Ook een tweetal boeken over gereformeerd zendingswerk op Irian Jaya worden besproken. Tenslotte staat er een kroniek in met een verslag van vrijgemaakt zendingswerk op Curaçao.

Zo weet u ongeveer wat u in dit boekje tegen kunt komen. Men wil oriënteren in moderne zendingsvraagstukken. En dat is een uitstekende zaak. Natuurlijk, als het gaat over „het Woord in de context”, dan zijn er vragen en

wensen te over. Ik zou wel eens wat willen hebben horen over de bevrijdingstheologie in dit verband, maar dat komt wellicht nog aan de beurt. Niet alles kan in één deeltje worden samen gepast.

Maar het is goed deze serie aan te schaffen en de geboden bezinning te volgen. Misschien dat de redactie de gereformeerde gezindte wat breder gaat opvatten zodat ook van andere kerkelijke huizen aan de bezinning kan worden deel genomen.

B. Wielenga,
Richmond, Zuid-Afrika

Redactie ontving

Meint R. van den Berg, *De bevrijding*. Roman. 143 blz., f 17,50; uitg. van den Berg, Kampen.

Informatieboekje voor de Ned. Geref. Kerken 1985. Onder redactie van ds G. v. d. Brink. 208 blz., f 12,50; uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Johanna W. van Eelen, *Gouden zegen*: Gedichten; 48 blz., f 8,90; uitg. Kok, Kampen.

Cornelis Ch. Goslinga, *Zieners van licht*; gedichten; 40 blz., f 8,50; uitg. Kok, Kampen.

Horst Krüger, *Het gehavende huis, een jeugd in Berlijn*; 162 blz.; f 22,50; uitg. Kok, Kampen.

Kerknieuws

Katwijk

Vakantiegeangers in Katwijk worden er aan herinnerd, dat de kerkdiensten van de Ned. Geref. Kerk niet meer gehouden worden in de Willem de Zwijgerlaan-kerk, maar in de *Vredeskerk*, Voorstraat 35, om 11.00 en 19.00 uur.

Zendingsmiddag

Hierbij nodigen wij alle leden van de zendende en steunbiedende Ned. Ger. Kerken uit voor het bijwonen van de zendingsmiddag op D.V. zaterdag 1 juni 1985. Op deze middag willen de leden van de deputatie u dia's laten zien en vertellen over hun reis naar het zendingsveld te Nqutu, Zuid-Afrika.

Buiten dit is het ook goed om elkaar als leden van deze kerken te ontmoeten.

Voor koffie en thee wordt gezorgd.

Aanvang: 14.00 uur. Einde: ± 17.00 uur.

Plaats: kerkgebouw van de Ned. Ger. Kerk, Aalsmeerderweg 463, Haarlemmermeer-O-Z.

Youth for Christ Vakantieprogramma '85

„Naast onze traditionele vakanties voor jongeren van 15-25 jaar, hebben we besloten ook heel duidelijk aandacht te schenken aan vakantiemogelijkheden voor jongeren van 12-15 jaar”, aldus de projectleider van Aktieve Vakanties.

We hebben nl. gemerkt dat er ook in die leeftijdscategorie behoefte is aan het in een goede sfeer samen vakantie houden met andere jongeren.

Vandaar dat Aktieve Vakanties ook voor deze jongeren een programma kan presenteren wat afgestemd is op hun wensen en mogelijkheden.

De zojuist verschenen gids biedt 8 uitgekende vakantiemogelijkheden in Nederland, speciaal voor jongeren van 12-15 jaar, variërend van een sportief kano-spektakel in de Biesbosch tot een gezellige kampeerboerderij in Diver of Oisterwijk en van een avontuurlijke punter-vakantie in een molen in Giethoorn tot lekker primitief kamperen in de Achterhoek.

Voor wie interesse heeft: de full-colour junioren-vakantie-gids voor de zomer van '85 is gratis aan te vragen bij: Youth for Christ-Aktieve Vakanties, Postbus 73, 3970 AB Driebergen, tel. 03438-15744.

Ook de gratis dubbeldikke kleurrijke vakantie-gids voor jongeren van 15-25 jaar kan uiteraard op dit adres worden aangevraagd.

Wie heeft

EEN KAMER

voor mijn zoon. 1e jaars student landbouwschool,
TE ARNHEM per augustus '85.
Liefst enig huiselijk verkeer,
week-enden afwezig.

Brieven onder nr. 17-5 bur. Opbouw,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.

DRUKWERK

Kouze uit meer dan

1000

Bij geboorte en huwelijk ontvangt u een felicitatiepakket.

geboorte- huwelijks- en gelegenheden-kaarten

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

**PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !**

Nieuw bij Buijten en Schipperheijn

EEN LIED VOOR DE BRUIDEGOM

Bevat 42 schriftberijmingen en bijbelse liederen van Joop Klein; rechtstreeks geënt op de Bijbel, duidelijk verstaanbaar met een goede verhouding tussen tekst en melodie. De titel is kenmerkend: Joop Klein is echt een dichter voor de gemeentezang. Zijn liederen getuigen van de liefde van Christus voor zijn gemeente en van een heerlijke toekomst voor de heiligen.
80 pagina's, f 13,90.

INFORMATIEBOEKJE VOOR DE NED. GER. KERKEN 1985

- ★ alle kerkelijke adressen bij, en bij de hand
- ★ jaaroverzicht 1984, van ds. G. van den Brink
- ★ In memoriam gewijd aan ds. H. van Tongeren (door ds. H. J. van der Kwast) en ds. J. Meester (door ds. N. 't Hart)
- ★ 208 pagina's, f 12,50

JAARBOEK 1985 VOOR DE CHR. Geref. KERKEN

- ★ onder redactie van ds. M. Drayer, ds. H. van der Schaaf (Jaaroverzicht 1984) en ds. J. H. Velema
- ★ artikelen over het werk onder varenden (ds. H. Wubs) en 40 jaar bevrijding (ds. J. H. Velema)
- ★ alle informatie over de Theologische Hogeschool
- ★ 260 pagina's f 12,50

AKKOORD VAN KERKELIJK SAMENLEVEN VAN DE NED. GER. KERKEN

31 pagina's. f 1,50

KERKORDE VAN DE CHR. Geref. KERKEN IN NEDERLAND

zoals laatstelijk gewijzigd en vastgesteld door Rotterdam 1983
167 pagina's. gebonden. f 27,50

LITURGISCHE FORMULIEREN

72 pagina's. f 3,50 (vanaf 20 exx.: f 3,00 per stuk)
kanseluitgave (groot formaat) f 22,50

ATTESTATIES

voor doopleden: f 0,45
voor belijdende leden: f 0,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij de uitgever

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

VALKENBURGERSTRAAT 106 - 1011 NA AMSTERDAM

TEL. 020-236612

Opbouw-uitgaven

„DE PLAATS VAN DE VROUW IN DE GEMEENTE” tweede druk

Vanwege de aanhoudende vraag naar deze brochure is nu een herdruk verschenen. De prijs is f 4.50 per exemplaar. eksklusief verzendkosten. Nieuwe bestellingen worden graag tegemoet gezien via onderstaande antwoordstrook.

De inhoud van bedoelde brochure is als volgt:

- Prof. Dr. D. Holwerda, Discussie-nota tussen vrouwelijke ambtsdragers;
- Ds. G. Janssen, De vrouw en het ambt in de kerk;
- Rev. Don. A. Codling, Vrouwen - ouderlingen?;
- Drs. H. de Jong, De plaats van de vrouw in de gemeente.

Verder zijn bij de administratie nog voorradig:

- Ds. M. R. van den Berg, Jeremia;
- Drs. P. J. van Kampen, Antroposofie.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

- ex. Prof. Dr. D. Holwerda e.a., De plaats van de vrouw in de gemeente. f 4,50.
- ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.
- ex. Drs. P. J. van Kampen, Antroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn eksklusief portokosten.
De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.